

HERMAN VEKEMAN

HADEWIJCH
II
HET BOEK DER LIEDEREN

COMMENTAAR

 DAMON

STRUCTUUR

TEN GELEIDE

7

TELGANG EN TIJD

9

SPIRITUALITEIT VAN HET VERLANGEN

183

INHOUD

TEN GELEIDE	7
TEL GANG EN TIJD	9
Lied X: de fiere telgang en de val	10
Pine	19
Nederheit	35
Ontrouwe	40
Minnen bandt	45
Ellende – ellendich – ellendicheit	51
Samenvatting	55
Interpretatie van het 10de Lied	59
Geraadpleegde literatuur	66
Lied XVIII: het lied van de tijd	68
'Nieuw' in de heilige Schrift	73
Nuwe- vernuwen in de Brieven	75
Tijt	83
'Tijt' in de Brieven	85
'Tijt' volgens Hugo van Saint-Victor en Augustinus	93
Het lied van de tijt (Pr 3: 1-15)	99
Hooch – hoecheit	101
Het verbod	105
Het gebod	107
Elledig leven als mens	108
God 'worden' door gerechte minne	108
Het hart	123
Het hart in de heilige Schrift	123
'Herte, herteleke, hertelecheit' in de Brieven	125
'Nature, natuerlek, naturen' in de Brieven	143
'Wonde, wonden' in de Brieven, Visioenen en Rijmbrieven	160
'Figure' in de Brieven en Rijmbrieven	165
Samenvatting	167
Interpretatie van het 18de Lied	172
Geraadpleegde Literatuur	180

SPIRITUALITEIT VAN HET VERLANGEN	183
Lied VI: het lied van begeerte en dienstbaarheid	184
Inleiding	193
De begeerte in de heilige Schrift	200
Het object van de begeerte	203
De begeerte in de heilige Drie-Eenheid	222
Aard en ontarding van de begeerte	255
De begeerte en de twaalf uren van de minne	284
De plaats van de begeerte	289
De oorsprong van de begeerte	293
De uitwerkingen van de begeerte	296
Synthese van de informatie over het godsverlangen	304
Dienen, dienst	313
Dienen in de heilige Schrift	313
Dienen in de Brieven	315
Excursie: dienstbaarheid en gebed	333
Interpretatie van Lied VI	336
Appendices	351
Appendix 1: begeerte in Lied VI en de Brieven van Hadewijch	352
Begheren, beghertee.d. in de Brieven	361
Appendix 2: het 12de Visioen van Hadewijch	373
Appendix 3: Homilia sancti Augustini Episcopi	379
Appendix 4: het woord van Jezus Christus tot een begijn uit Tongeren	381
Lied XXIX: het lied van deemoed en vervulling	386
'Oetmoedich, oetmoedicheit' in de Brieven	397
Deemoed in de heilige Schrift	397
Deemoed in de Brieven	400
Samenvatting	416
'Claer, claarheit, claerlike, claeren, verclaeren' in de Brieven	417
'Licht, lichten, verlicht, verlichten' in de Brieven	417
Het thema van het licht in de heilige Schrift	417
Klaarheid en licht in de Brieven	420
Samenvatting	438
Interpretatie van het 29ste Lied	439
Geraadpleegde literatuur	449
Register van besproken contexten uit de Brieven	451

TEN GELEIDE

Dit boek is de weergave van een geanimeerd gesprek met Hadewijch als spirituele vrouw en getalenteerde kunstenares. Dat gesprek ging over enkele van haar 45 liederen, en het werd gevoerd alsof Hadewijch een tijdgenote van ons was. En in een bepaald opzicht is zij dat ook. Zeker bevat haar spiritualiteit elementen die vastzitten aan het klimaat en het milieu van de ontstaanstijd, de eerste helft van de dertiende eeuw, maar tevens bevat zij talrijke ijkpunten die eigen zijn aan elke gezonde spiritualiteit. Het maakt dan niet zoveel uit of men leest in de geschriften van Hadewijch of de werken van een monnik van de berg Athos. Het verschil is vooral dat Hadewijch een spirituele vrouw van bij ons is.

Er werd zorgvuldig rekening gehouden met de bevindingen van de bestaande Hadewijch-studie, maar het gesprek ging toch vooral vrijmoedig over de spirituele actualiteit van deze Brabantse mystica. De studie bevat geen voetnoten, alleen de geraadpleegde literatuur wordt vermeld. Deze studie is een uitnodiging tot stille bezinning in een persoonlijk gesprek met Hadewijch.

Herman Vekeman

TEL GANG EN TIJD

LIED X:
DE FIERE TELGANG EN DE VAL

1

Die voghele hebben langhe geswegen
Die blide waren hier te voren.
Hare bliscap es ghelegen
Dies si den somer hebben verloren.
Si souden herde saen gheseghen
Hadden sine weder ghecreghen.
Want si hebbenne vore al vercoren,
Ende daer toe worden si gheboren.
Dat machmen dan an hen wel horen.

2

Ic swighe vander voghele claghe
- Hare vroude, hare pine, es saen vergaen -
Ende claghe dat mi meer meshaghe:
Die minne, daer wij na souden staen,
Dat ons verweghet hare edele waghe,
Ende nemen vremde na ghelaghe.
Sone mach ons minne niet ontfaen.
Ay, wat ons nederheit heeft ghedaen!
Wie sal ons die ontrouwe verslaen?

3

Die moghende metter sterker handt
Op hen verlatic mi noch sere,
Die altoes werken in minnen bandt
Ende en ontsien pine, noch leet, noch kere,
Sine willen dorevaren al dat lant
Dat minne met minnen in minnen ye vant.
Hare fine herte es so ghere,
Die weten wat minne met minnen lere
Ende hoe minne die minne met minnen ere.

10

LIED X

1

Zwijgen doen sinds lang de vogels,
hoe vrolijk was hun zang voordien.
Hun uitgelaten lied viel stil,
de zomer toch ging hen verloren.
Hoe zouden zij meteen van zege zingen
als weer de zomer werd hun deel.
Want niets ligt hen meer aan het hart.
En ja, voor zomertijd zijn zij geboren;
dat kan men dan wel horen aan hun zang.

2

Ik zwijg over het klagen van de vogels:
hún uitgelatenheid, hún pijn gaan snel voorbij.
Maar ik klaag over groter leed:
dat minne, die ons hart vervullen zou,
ons neerdrukt met haar adellijk gewicht,
en dat ons minnevreemde kost genoeg.
Ai, hoe heeft toch kleinhartigheid ons schade aangedaan!
Zo kan ons minne nooit aanvaarden.
Wie zal zo 'n ontrouw voor ons nederslaan?

3

De krachtigen met sterke hand,
zij zijn nog steeds mijn diepe toeverlaat,
die immer alles doen vanuit de minneband,
die pijn noch tegenslag ontzien.
Zij willen trekken door het hele land
dat minne met minne in minne ooit vond.
Hun edel hart is zo verheven.
Die weten wat minne met minne leert,
en hoe minne de minne met minne eert.